

Oroszországot hazánk jelentősebb stratégiai partnerei között tartjuk számon. A 2015. július és 2016. július közötti beszámolási időszakban a kapcsolatok fejlesztése a kölcsönös előnyökön és érdekeken alapult. A kedvezőtlen külső feltételek ellenére a két ország vezetése közötti kapcsolattartást a rendszeresség jellemezte. A rendszeres magas szintű párbeszéd jelentősen hozzájárult a nemzeti érdekeink képviseletéhez. A legmagasabb szintű kétoldalú látogatások közül kiemelendő, hogy Orbán Viktor miniszterelnök 2015 és 2016 közötti időszakban két alkalommal is találkozott Vlagyimir Putyin elnökkel. Emellett rendszeresek voltak a külügyminiszteri találkozók is. A legmagasabb szintű látogatások mellett számos államtitkári, helyettes államtitkári, vezetői, illetve szakmai szintű oroszországi kiutazásra is sor került.

1. Az orosz gazdaság alakulása

Az orosz gazdaságot 2014 év második felétől kezdődően egy komoly válság jellemzi, amely nagyban nehezíti a kétoldalú gazdasági, ezen belül mezőgazdasági törekvéseinket. Oroszország számára a legnagyobb gondot a gazdaság olajártól való teljes mértékű függősége okozza. A zuhanó olajár, amely a nemzeti valuta devalvációjához vezetett, továbbá a nyugati megszorítások sora azt eredményezték, hogy 2015-ben a gazdasági recesszió tovább folytatódott, a GDP csökkenés 3,7 % tett ki (2015-ben a GDP 80,4 trillió RUB) és a Szövetségi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2016 első negyedévében az előző év azonos időszakához viszonyítva további 1,2% visszaesés tapasztalható.

***Oroszország GDP indexének alakulása 2012-2015 között
(%-ban, az előző évhez való viszonyításban)***

A lassan két éve tartó válság negatívan hatott a gazdaság szinte összes szegmensére. A tavalyi év folyamán csupán a vegyipari, mezőgazdasági, bányászati szektorokban látszott egy kisebb

mértékű növekedés. A kereskedelmi szektorban ezzel szemben az elmúlt 15 év legnagyobb visszaesése volt tapasztalható, mértéke elérte a 10,0%. Hasonlóan negatív mutatók keletkeztek pl. az építőiparban, feldolgozóiparban is.

**Oroszország GDP indexének alakulása 2012-2015 között
(%-ban, az előző évhez való viszonyításban)**

	2012	2013	2014	2015
GDP piaci beszerzési áron	103,5	101,3	100,7	96,3
Bruttó hozzáadott érték alapján	103,5	101,3	100,9	96,7
Mezőgazdaság, erdészet, vadászat	98,5	104,8	102,0	103,1
Halászat, halgazdálkodás	106,9	103,2	101,8	99,3
Bányászat, kőfejtés	102,0	96,5	102,0	101,1
Feldolgozóipar	105,4	104,4	100,6	94,9
Villamos energia-, gáz-, gőzellátás	101,6	98,1	98,9	98,6
Építőipar	104,0	100,1	97,2	92,6
Nagy- és kiskereskedelem	103,4	100,4	101,4	90,0
Szállodák és éttermek	104,5	102,3	100,1	94,7
Közlekedés és hírközlés	104,0	102,1	99,2	98,5
Pénzügyi tevékenység	119,6	112,0	110,5	96,4
Ingatlanpiac, bérbeadás, üzleti szolgáltatások	102,8	100,9	99,8	99,1
Közigazgatás, védelem, társadalombiztosítás	100,9	101,0	100,5	99,2
Oktatás	97,1	97,9	101,9	95,9
Egészségügyi és szociális szolgáltatások	102,4	100,7	101,7	100,4
Egyéb közösségi szociális és személyi szolgáltatás	100,8	99,9	97,7	98,6
Háztartások tevékenysége	104,7	101,8	101,5	101,4

Forrás: Szövetségi Statisztikai Hivatal

A banki szektort érintő finanszírozási korlátozások, a rendkívül alacsony olajár, a nemzeti valuta devalvációja a vártnál nagyobb inflációnövekedéshez vezetett, mértéke megközelítette a 13 %-ot (a válság előtti időszakban az infláció mértéke 6-7% között mozgott).

**Oroszország éves inflációjának alakulása 2013-2016. között
(%-ban)**

2013	6,45
2014	11,36
2015	12,91
2016.01-05.	2,93

Ezen negatív tényezők következtében az alapkamat 11%-os mértékének csökkentésére sem kerülhetett sor, minek következtében a megdrágult finanszírozási költségek miatt a befektetési szektorban további 8,5 %-os csökkenés volt tapasztalható.

A gazdaság számára komoly gondot jelentett továbbá a reálkeresetek közel 10%-os csökkenése, aminek folytán egy jelentős vásárlókereslet visszaesés volt tapasztalható úgy a hazai, mint a külföldi termékek iránt. A lakosság mintegy 15%-a, (közel 20 millió ember) él a szegénységi küszöb alatt.

A negatív folyamatok mérséklése érdekében tett kormányzati döntések némileg enyhítették a gazdasági válság belső tüneteit (infláció, rubel devalvációja, stb.), azonban a gazdaság számára nélkülözhetetlenné vált strukturális változtatások eszközzésére nem kerül sor.

Külkereskedelmi forgalmunk Oroszországgal

A magyar-orsz kereskedelemi statisztikai adatok alapján 2015-ben felére csökkent az éves kétoldalú áruforgalmunk Oroszországgal (5,3 Mrd USD). 2016. január-februárjában további csaknem 30%-os csökkenés volt tapasztalható az előző év hasonló időszakához mérten. Oroszország részaránya a magyar külkereskedelmi forgalomban 2,4%-ra esett vissza.

**Magyar–orsz külkereskedelmi termékforgalom
(milliárd USD)**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016. I-III.
Export	3,36	3,57	3,29	3,37	2,86	1,70	0,39
Import	6,83	8,88	8,28	8,54	7,34	3,64	0,55
Forgalom	10,19	12,45	11,57	11,91	10,20	5,35	0,94
Egyenleg	-3,46	-5,31	-5,00	-5,17	-4,48	-0,46	-0,16

Exportunk közel 90%-át a feldolgozott termékek, illetve a gépek és szállítóeszközök teszik ki, legfontosabb exporttermékeink: vegyipari termékek, gépek és villamossági cikkek, járművek és ezek alkatrészei, élelmiszer-készítmények.

Importunk 83%-át az energiahordozók tették ki.

Főbb külkereskedelmi adataink 2015 – 2016. január-február közötti időszakban:

**Magyar–orosz külkereskedelmi áruforgalom
termékcsoportonkénti bontásban
(millió USD)**

	2015			2016. január-március		
	import	export	forgalom	import	export	forgalom
Mindösszesen Termék (SITC 1-2.poz. szerint)	3638,8	1708,8	5347,6	548,3	390,2	938,5
Élelmiszerek, italok, dohány	1,5	181,7	183,2	0,3	54,4	54,7
Nyersanyagok	147,1	20,3	167,4	32,9	15,5	48,4
Energiahordozók	3034,0	6,2	3040,2	450,3	0,9	451,2
Feldolgozott termékek	332,2	892,8	1225,1	59,8	198,0	257,8
Gépek és szállítóeszközök	123,9	607,8	731,8	5,0	121,4	126,4

**Külkerforgalom változása az előző év azonos időszakához képest
(%-ban, SITC termékcsoportonkénti bontásban)**

	2015/2014			2016. január-március/2015. január-március		
	import	export	forgalom	import	export	forgalom
Mindösszesen Termék (SITC 1-2.poz. szerint)	-50,1%	-	-47,3%	-35,6%	-9,4%	-26,8%
Élelmiszerek, italok, dohány	13,4%	-	-37,2%	76,5%	-8,6%	-8,3%
Nyersanyagok	-29,4%	-0,1%	-26,8%	-6,0%	55,5%	7,6%
Energiahordozók	-53,5%	-	-53,5%	-35,3%	-25,2%	-35,3%
Feldolgozott termékek	-28,4%	-	-26,6%	-31,5%	-3,6%	-11,9%
Gépek és szállítóeszközök	32,8%	-	-48,5%	-85,0%	-21,5%	-32,7%

**A külkerforgalom termékszerkezete
(%-ban, SITC termékcsoportonkénti bontásban)**

	2015			2016. január-március		
	import	export	forgalom	import	export	forgalom
Mindösszesen Termék (SITC 1-2.poz. szerint)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Élelmiszerek, italok, dohány	0,0%	10,6%	3,4%	0,1%	13,9%	5,8%
Nyersanyagok	4,0%	1,2%	3,1%	6,0%	4,0%	5,2%
Energiahordozók	83,4%	0,4%	56,9%	82,1%	0,2%	48,1%
Feldolgozott termékek	9,1%	52,2%	22,9%	10,9%	50,7%	27,5%
Gépek és szállítóeszközök	3,4%	35,6%	13,7%	0,9%	31,1%	13,5%

2. Az orosz mezőgazdaság alakulása

2.1. Az agrárszektor fejlesztésének főbb irányait és céljait tartalmazó rendelkezések

Az agrárszektor Oroszország importhelyettesítési politikájában kulcsszerepet tölt be. Az orosz mezőgazdaság fejlesztésének főbb irányait, céljait a Nemzeti Élelmiszerbiztonsági Doktrína, illetve „A mezőgazdaság fejlesztésére és a mezőgazdasági termékek, nyersanyagok és élelmiszerek szabályozása 2013-2020. közötti időszakban” szülő állami program és alprogramjai tartalmazzák.

Az Élelmiszerbiztonsági Doktrína az élelmiszerbiztonsági politika főbb céljai között a nemzeti élelmiszer- és mezőgazdasági nyersanyag termelés fenntartható fejlesztése révén való élelmiszer függetlenség biztosítását emeli ki. A Doktrínában meghatározásra kerül a nemzeti élelmiszertermelés egyes szegmenseinek alsó küszöbértéke az alábbiak szerint: gabona - legalább 95%; cukor – legalább 80%, növényi olajok - legalább 80%; hús és hústermékek - legalább 85%, tej és tejtermékek - legalább 90%, haltermékek - legalább 80 %; burgonya - legalább 95%; étkezési só - legalább 85%. A dokumentum tartalmazza az élelmiszerbiztonsági célok elérésének mechanizmusait és forrásait is.

Az orosz mezőgazdaság fejlesztésére irányuló állami programban meghatározásra kerülnek a mezőgazdaság fejlesztésével kapcsolatos főbb törekvések, célkitűzések és irányok, a kitűzött célok eléréséhez szükséges pénzügyi támogatások rendszere, illetve a tervezett intézkedések végrehajtásának mechanizmusai, teljesítménymutatók.

2015-ben az állami programon belül 11 alprogram működött, amelyek mentén a mezőgazdaság fejlesztésének főbb szegmensei között a növénytermesztést, állattenyésztést, húsmarha és tejelő szarvasmarha tenyésztést, a nyitott és zárt rendszerű zöldségtermesztést, vetőmag-szelekciót emelhetjük ki. Az állami program fő céljai:

- az ország élelmiszer-biztonságának biztosítása;
- a hús (sertés, baromfi hús, marhahús), tej, nyitott és zárt rendszerű zöldségtermesztés, vetőburgonya és gyümölcsstermesztés területein történő gyorsított importkiváltás;
- az orosz mezőgazdasági termékek hazai és külföldi piacokon való versenyképességének növelése;
- a mezőgazdasági vállalkozások pénzügyi fenntarthatóságának javítása;
- a vidéki területek fenntartható fejlesztése;
- a mezőgazdasági földterületek újrahasznosítása és hatékonyabb felhasználásának elérése, valamint a mezőgazdasági termelés ökológizációja.

2.2. Az orosz kormány importhelyettesítési politikája és mezőgazdasági eredményei

Az embargós politika következményeként az orosz mezőgazdasági szektorban a külföldi termékek behozatalának korlátozása a rendkívül alacsony szintű nemzeti termékinálat mellett egy komoly élelmiszer kínálati deficitet okozott. A kialakult helyzet a mezőgazdasági alapanyagok és termékek általános árnövekedéséhez vezetett. Az orosz kormány az importhelyettesítési politika mentén a mezőgazdasági szektorban való nemzeti termelés növelésére helyezte a hangsúlyt, amitől a szektor importfüggőségének jelentős csökkenését remélte.

Az ország élelmiszerfüggőségének helyzetét súlyosbította azonban a mezőgazdasági szektor rendkívül alacsony és ingadozó rentabilitása, illetve a nemzeti mezőgazdasági termékek alacsony versenyképessége is. Ezen tényezők negatív hatást gyakoroltak az agrárágazat megfelelő szinten történő fejlesztésére.

Az agrárbefektetések rendkívül alacsony rentabilitása okán visszamaradnak a termelésnövelést célzó technológiai és innovációs fejlesztések is. Az orosz kormány az importhelyettesítési politika mentén, a mezőgazdasági szektoron belüli beruházásokat, fejlesztéseket állami támogatásokkal próbálja ösztönözni. Az állami program ugyan rendelkezett a mezőgazdaság rentabilitásának 10-15% való fenntartása mellett és 2015-ben is a szövetségi költségvetésből 49 349,9 millió rubel lett elkülönítve a mezőgazdasági fejlesztések támogatására, mindazonáltal a betervezett támogatások alulmaradnak az importkiváltási célok mielőbbi megvalósításához szükséges szinttől. A mezőgazdasági termelők jelentős részének a meglévő állami dotációk mellett sincs lehetősége a rendkívül magas költségekkel járó korszerű technológiai fejlesztések elvégzésére.

Az orosz agrárszektorra érintő mielőbbi megoldást követelő főbb célok között a vidék fejlesztése, továbbá a mezőgazdálkodáshoz szükséges alapfeltételek javítása emelhető ki. Gondot jelent továbbá a szektorban jelentkező szakképzett munkaerőhiány, illetve a bérezés rendkívül alacsony szintje. Annak ellenére, hogy 2015-ben az agrárszektorban az átlagos havi bér az előző évhez való viszonyításban 12,2%-kal növekedett, még mindig kétszer alacsonyabb az átlagnál.

Égető szükség jelentkezik az elavult tározási rendszerek korszerűsítésére, modern nagykereskedelmi elosztó központok létesítésére, az innovatív technológiai, szelekciós, feldolgozási, szállítmányozási fejlesztések elvégzésére.

2015-ben az ágazat technikai modernizációjának ösztönzéséhez a kormány emelte a mezőgazdasági gépek kedvezményes vásárlására fordítandó keretet. Mindazonáltal, a mezőgazdasági géppark terén elért kisebb növekedés nem elégíti ki a szükségleteket.

Az embargós politika, illetve az importhelyettesítési politika 2015-ben jelentősen hozzájárult a nemzeti termelés növekedéséhez, ami ösztönzően hatott az egyes ágazatok exportorientáltságára. Az agrárszektoron belül új elemként jelentkezik az exportra való termelésösztönzés. A nemzeti mezőgazdasági termékek exportját hivatottak támogatni az olyan intézmények, mint például az „Orosz Export Központ”, „Orosz Exporthitel Biztosító és Befektetési Ügynökség”, stb.

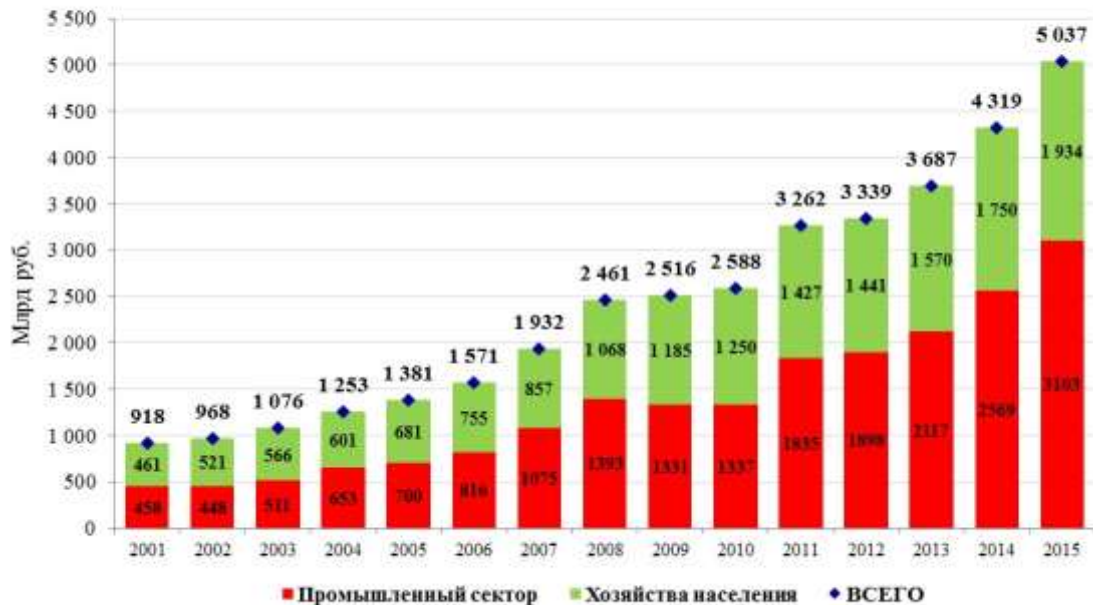
2.3.A mezőgazdaság főbb mutatói 2015-ben

A kedvezőtlen gazdasági helyzet ellenére az év folyamán a mezőgazdasági termelés volumene 3%-kal nőtt (ezen belül a növénytermesztés szegmensében - 2,9%, az állattenyésztésben - 3,1%).

A mezőgazdasági termelés volumene az orosz statisztikai hivatal előzetes adatai szerint 2015-ben elérte az 5037 milliárd rubelt (folyó áron), ami 16,6%-kal több mint 2014-ben.

**Mezőgazdasági termelés értéke 2001-2015 között
(milliárd RUB, gazdálkodási formákra való bontásban, folyó áron)**

Стоимость произведенной в сельском хозяйстве России продукции по категориям хозяйств в 2001-2015 гг. в фактически действовавших ценах, млрд руб.

Источник: составлено АБ-Центр на основе данных Росстата, 2015 год – предварительные данные.
Данные по промышленному сектору – суммарная стоимость продукции, произведенной в сельхозорганизациях и крестьянско-фермерских хозяйствах.

A pozitív tendenciák mellett a mezőgazdaság egyes ágazataiban a 2014-ben elért eredményekhez való viszonyításban visszaesés volt tapasztalható. Az állattenyésztési szektorban megmaradt a hústermelés pozitív dinamikája, a termelés növekedéséhez legfőbbképpen a sertés és a baromfi ágazatok járultak hozzá. A szarvasmarha és a baromfivágás élősúlyban 13,5 millió tonna volt, ami 2014-hez viszonyítva 4,2%-kal növekedett. Ezen belül a sertés szektorban egy mérsékelt 3,8%-os (közel 4 millió tonna), a baromfi szektorban egy jelentősebb 7,7%-os növekedés volt tapasztalható (közel 6 millió tonna), míg a juh és kecske szegmensben 0,8%-os, a marha szektorban 1,1%-os csökkenés (2,9 millió tonna) volt tapasztalható.

A tejtermelés 2015-ben az előző év szintjén maradt és elérte a 30,8 millió tonnát.

2015-ben a gabona termésmennyisége 0,5%-kal alacsonyabb lett a 2014-es rekordévhez viszonyítva (105,3 millió tonna), mértéke 104,8 millió tonnát tett ki. A betakarított gabonamennyiség kielégíti a nemzeti ételmisszer, illetve takarmány gabona szükségleteket. Az év folyamán 39 millió tonna cukorrépa betakarítására került sor, a betakarított mennyiség 5 millió tonna cukor előállításához elegendő.

2015-ben az élelmiszer-feldolgozó iparban is egy 2%-os termelési volumennövekedés volt tapasztalható. A húsfeldolgozási szektor egy 13%-os növekedést könyvelhetett el, míg a tejfeldolgozási szektor - 2%-os növekedést.

Az orosz szövetségi vámhivatal operatív adatai alapján az élelmiszerek és mezőgazdasági nyersanyagok exportja 2015-ben elérte a 16,2 milliárd dollárt, ami 14,8%-kal kevesebb, mint

2014-ben. A csökkenést elsődleges a búza export (-3,8%) és az olajok exportjának (-14,8%) csökkenése eredményezte.

2016-ban az orosz mezőgazdasági export növelését elsődlegesen az olyan klasszikusnak mondható termékek vonatkozásában tervezik, mint a gabonafélék, hal és haltermékek, növényi olajok, élelmiszeripari melléktermékek, csokoládék.

Az import 2014-hez való viszonyításban 33,7%-kal csökkent és elérte a 26,5 milliárd dollárt. Az import mennyiségének csökkenése egyes termékcsoportokban az alábbiak szerint alakultak:

- friss és fagyasztott hús (26,7%)	- húskészítmények és konzerv (3,3-szoros)
- baromfi (44,2%)	- nyerscukor (23,9%)
- vaj (37,3%)	- hal (38,3%)
- gabonafélék (37,2%),	- citrusfélék (7%)
- napraforgó-olaj (2,6-szoros)	- kakaóbab (25,6%)
- alkohol (41,8%)	- dohány (9,4%).

Kiemelendő, hogy az élelmiszer-embargó hatálya alatt levő országokból való termékbehozatal korlátozásával nőtt a szankciós listán nem szereplő országokból való sertéshús, baromfihús, fagyasztott hal, sajt, zöldség, gyümölcs, citrusfélék importja.

Összességében elmondható, hogy Oroszország mezőgazdasága egy nehéz és ellentmondásos időszakon megy keresztül. Egyfelől, úgy tűnik, mintha a fenntartható fejlődéshez szükséges feltételek – a nemzeti mezőgazdaság fejlesztésére irányuló állami támogatási rendszer, a nemzeti termelés ösztönzését szolgáló élelmiszer-embargó, a kormány importkiváltó politikája, stb. - biztosítva lennének. Másfelől a magas kamatozású hitelezési rendszer, a fejletlen infrastruktúra, a szakképzett munkaerőhiány, stb. által kialakult kedvezőtlen befektetési környezetben rendkívül nehéz az ágazat fejlesztéséhez szükséges nagy volumenű mezőgazdasági projekteket megvalósítani. A gazdasági válság, a rubel devalvációja, a fogyasztói árnövekedés, a jelentős vásárlókereslet visszaesés szintén negatív hatást gyakorolt az orosz mezőgazdaságra, e kedvezőtlen légkörben egyre kevesebb a nemzeti és külföldi tőkeerős befektető.

3. Oroszország mezőgazdasági kutatások rendszere

2013 végéig az oroszországi agrárkutatások irányító és szervező intézménye az Orosz Mezőgazdasági Akadémia (Roszszelhozakadémia vagy RASZHN) volt.

Az orosz tudományos akadémiai szféra 2013 őszén elindított reformjának egyik első lépéseként az Orosz Mezőgazdasági Akadémia és az Orosz Orvostudományi Akadémia (RAMN) két új tudományos osztályként beolvadt az Orosz Tudományos Akadémia (RAN) szervezetébe.

A reform másik fontos lépéseként a kormányzat létrehozta a Tudományos Szervezetek Szövetségi Ügynökségét (FANO), amely felügyelete alá vonta az egykori három akadémia tulajdonában volt összes - közel ezer - intézményt (kutatóintézetek, kísérleti gazdaságok, könyvtárak és kiadók, jóléti intézmények, stb.) Az új rendszerben az intézmények finanszírozását a FANO végzi, az akadémia a tudományos irányításért felel.

A beolvadást követő átszervezések során az egykori agrárakadémia 9 tudományos osztályát szekciókká minősítették át és számukat az alábbi hatra csökkentették:

1. Földművelési, Meliorációs, Víz- és Erdőgazdálkodási Szekció;
2. Zootechnikai és Állatorvos-tudományi Szekció;
3. Gépesítési, Villamosítási és Automatizálási Szekció;
4. Növénytermesztési, Növényvédelmi és Növény-biotechnológiai Szekció;
5. Mezőgazdasági Termények Tárolásának és Feldolgozásának Szekciója;
6. Agrárgazdasági, Földtulajdon és a Falu Szociális Fejlesztésének Szekciója.

Az Oroszországi Föderáció Mezőgazdasági Minisztériumának 2020-ig szóló, a mezőgazdaság fejlesztésére irányuló állami programja megvalósítására a szövetségi költségvetésből K+F-re 2126 milliárd rubel lett betervezve, azon belül:

2015-re – 187,9 milliárd rubel;
 2016-ra – 258,1 milliárd rubel;
 2017-re – 300,2 milliárd rubel;
 2018-ra – 324 milliárd rubel;
 2019-re – 337,8 milliárd rubel;
 2020-ra – 350,4 milliárd rubel.

A mezőgazdasági tárca 2020-ig az alábbi témákban hirdetett K+F pályázatokat:

- A minisztérium döntéseinek előkészítése és végrehajtása („Az orosz mezőgazdaság fejlesztéséről és rendelet a mezőgazdasági termékek piacának szabályozásáról 2013-2020. évekre” szóló állami program, „Oroszország mezőgazdasági területek meliorációs programjának koncepciója 2015-ig”, „Korszerű agráripari technológiák kifejlesztése és bevezetése”);
- Növénytermesztési ágazat fejlesztése. Feldolgozás, értékesítés.
- Állattenyésztési ágazat fejlesztése. Feldolgozás, értékesítés.
- Nyitott és zárt rendszerű zöldségtermesztés;
- Tejelő szarvasmarha tenyésztés;
- Innovációs folyamatok az agráripari komplexumban;

A pályázatokon jogi személyek és egyéni vállalkozók vehetnek részt. A nyertesekkel a minisztérium állami szerződést köt, egyidejűleg előlegként kifizetve a pályamunkák elkészítésére előirányzott összeg 30 százalékát. A fennmaradó összeget a munkák elkészülte után kapja meg a szerződő fél.

Oroszországban egy-egy terület, iparág fejlesztésének speciális formája az úgynevezett „szövetségi célprogram”, amelynek végrehajtására a központi költségvetés biztosítja az eszközöket.

Mezőgazdaságot érintő témákban jelenleg az alábbi négy célprogram fut:

- A mezőgazdasági területek fenntartható fejlesztése 2014-2017 között, valamint 2020-ig. (Állami támogatás: 16,0 milliárd rubel);

- A melioráció fejlesztése Oroszország mezőgazdasági területein 2014-2020 között. (Állami támogatás: 8,74 milliárd rubel);
- Az Oroszországi Föderáció vízgazdálkodásának fejlesztése 2012-2020 között. (Állami támogatás: 13,38 milliárd rubel);
- Az Oroszországi Föderáció vegyi és biológiai biztonságának nemzeti rendszere (2015-2020 között). (Állami támogatás 2,85 milliárd rubel).

Ágazaton belüli kétoldalú tudományos együttműködést ösztönző tevékenység:

- Kiemelendő a NAIK Gyümölcskutató Intézet és az Összoroszági Kertészeti és Faiskolai Nemesítési és Technológiai Intézet között az idei év folyamán létrejött Együttműködési Megállapodás, amely a jövőben serkentheti a gyümölcsstermesztéssel, a faiskolai termesztéssel, a növényvédelemmel kapcsolatos kísérleteket, valamint a szakemberképzést.
- a Permi Állami Kutatóegyetem a mezőgazdasági biotechnológia területén folytatandó kutatási együttműködési szándéka mentén egyeztetések folynak a magyar egyetemekkel, kutatóintézetekkel.

4. Orosz piacra jutási nehézségek

4.1. Élelmiszer embargó

2014. augusztus 6-án Oroszország egy évre behozatali tilalmat rendelt el egyes mezőgazdasági termékekre, nyersanyagokra és élelmiszerekre azon országokkal szemben, amelyek a Krím és Szevasztopol jogellenes anektálása miatt gazdasági szankciókat vezettek be Oroszország ellen. A korlátozási intézkedések az Egyesült Államokból, Európai Unióból, Kanadából, Ausztráliából és Norvégiából származó termékek behozatalára terjedt ki. Az élelmiszer embargó bevezetését követően a tiltás alá eső termékek listájára felkerültek a hús és tejtermékek, zöldségek, gyümölcsök, halak.

2015-ben az uniós szankciók 2016. január 31-ig történt meghosszabbítására adott orosz válasz az elrendelt élelmiszer behozatali tilalom további egy évre való meghosszabbítása volt. Kihirdetésre került a jelenleg is érvényben levő behozatali tilalom alá eső termékeket tartalmazó módosított lista is. Még az év folyamán az orosz kormány az élelmiszer embargó alá tartozó országok listáját Albániával, Montenegróval, Izlanddal, Liechtensteinnel, valamint a későbbiekben Ukrajnával bővítette ki. A bővítést az orosz vezetés az érintett országok EU-szankciókhoz való csatlakozásával magyarázta.

Az idei év folyamán az EU-s szankciók fél éves meghosszabbítására válaszlépésként a bevezetett élelmiszer-behozatali korlátozás 2017. december 31-ig történő meghosszabbításáról döntött az orosz vezetés.

Fontos kiemelni, hogy az orosz rendelkezések szerint a behozatali tilalom alá eső termékek köre nem változott, **a tilalom kizárólag az alábbi termékcsoportokra vonatkozik:**

Vámtarifaszám	Termék
0201, 0202, 0203, 0207, 0210	hús és hústermékek (szarvasmarha, sertés, baromfi)
0301, 0302, 0303, 0304, 0305, 0306, 0307, 0308	Hal, rák és más tengeri eredetű termékek (kivéve: <i>Salmo salar</i> , <i>Salmo trutta</i> , <i>Onchorhynchus mykiss</i> , kagyló, osztriga)
0401, 0402, 0403, 0404, 0405, 0406	Tej és tejtermékek (kivéve laktózmentes termékek)
0701, 0702 00 000, 0703, 0704, 0705, 0706, 0707 00, 0708, 0709, 0710, 0711, 0712, 0713, 0714	Zöldségek, gyök gumós növények, gumós növények (kivéve vetőburgonya, dughagyma, hibrid kukorica vetőmag, vetési borsó)
0801, 0802, 0803, 0804, 0805, 0806, 0807, 0808, 0809, 0810, 0811, 0813	Gyümölcsök és diófélék
1601 00	Kolbásztermékek és hasonló hústermékek, vérkészítmények, valamint ezek alapján készített élelmiszerek
1901 90 110 0, 1901 90 910 0, 1901 90 990 0	Késztermékek, beleértve a növényi zsiradékból készített sajtokat, túrót
2106 90 920 0, 2106 90 980 4, 2106 90 980 5, 2106 90 980 9	Tejtartalmú, növényi zsiradékból készített élelmiszerek (kivéve biológiailag aktív adalékanyagok, vitaminos-ásványi étrendkiegészítők, ízfokozók, élelmiszerrostok, fehérjekoncentrátumok)

A szankciós termékek sorából az orosz kormány idei enyhítő határozata értelmében kikerültek a kizárólag a bébiételek gyártásához szükséges fagyasztott marhahúsok (vtsz.: 0202), baromfihúsok (vtsz.: 0207) és a nyers, vízben főtt vagy párolt, fagyasztott, szárított zöldségek (vtsz.: 0710, 0712). A kormányhatározat mentén az orosz mezőgazdasági tárca feladata a behozatalhoz szükséges szabályozás kidolgozása, illetve a nyersanyag célirányú felhasználásának alátámasztása is.

4.2. Hatósági behozatali korlátozások, hatósági engedélyezési folyamatok

Az embargó által tiltott termékek mellett a sertés szektor részére nehézséget okoz, hogy jelenleg sem megoldott az élő sertés állat oroszországi exportja. Ennek oka, hogy 2014-től Oroszország tiltást vezetett be az Európai Unió egész területéről származó élő sertés, friss/fagyasztott sertéshús, és egyes sertéshús-készítmények oroszországi behozatalára. A behozatali tilalmat az orosz hatóság az afrikai sertéspestis (ASP) felbukkanása okán rendelte el. Az EU-s országokkal szembeni élősertés behozatali tilalom jelenleg is érvényben van, feloldása kapcsán folyamatos hatósági egyeztetések zajlanak EU-s és nemzeti szinteken.

Azon mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek, amelyek a behozatali korlátozásokon kívül esnek jelenleg szállíthatóak Oroszországba. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az állati eredetű vagy állati takarmányozásra szolgáló termékek esetén behozataluk csak az orosz hatóság által lefolytatott hatósági ellenőrzést követően történhet. Az ellenőrzés során az orosz illetékes szervek ellenőrzik egy-egy létesítmény az előírt EGU követelményeknek való megfelelését és ezt követően kerülhet sor az engedélyeztetésre.

5. Oroszország környezetvédelmi politikája, kétoldalú környezetvédelmi együttműködés

Oroszország a különböző természeti ökoszisztémákkal rendelkező nagy területeivel kulcsszerepet tölt be a bioszféra globális funkcióinak fenntartásában.

Az orosz állam környezetvédelmi politikájának legfőbb stratégiai célja az ökoszisztémák sértetlenségének megőrzése és fenntartása, amely jelentősen hozzájárul a stabil társadalmi fejlődéshez, az életminőség, a közegészségügy, a demográfia és a környezeti biztonság javításához.

Oroszországban az ökoszisztéma degradációjának főbb tényezői között a gazdaság szerkezetében domináló bányászati és erőforrás-igényes szektorok emelhetők ki, amelyek a természeti erőforrások gyors kimerüléséhez vezetnek. Nehézségként mutatkozik továbbá a környezetvédelmi irányítási mechanizmusok kis hatékonysága, a gazdaság nem megfelelő technológiai és szervezeti szintje, a gazdasági válság környezetvédelmi következményei, az alacsony életszínvonal. Mindemellett az orosz társadalomban alig van jelen a környezetvédelmi tudatosság és a környezetvédelmi kultúra. Így a szakirányú politika kialakításában e tényezők figyelembevétele nélkülözhetetlen a pozitív eredmény eléréséhez.

Oroszország hosszú távú környezetvédelmi politikájának főbb irányait, céljait az Oroszországi Föderáció 2020-ig szóló Környezetvédelmi Doktrínája tartalmazza, amelyben meghatározásra kerülnek a környezetvédelmi politika kiemelt területei, a környezeti biztonság garantálásához szükséges főbb irányok, illetve a környezetvédelmi politika megvalósításának módja és eszközei.

Az állami környezetvédelmi politika kiemelt területei:

- Fenntartható vadgazdálkodás;
- A környezetszennyezés csökkentése;
- A természeti környezet megóvása és védelme;
- Fenntartható gazdálkodás a természeti erőforrásokkal.

A Környezetvédelmi Doktrína kijelöli a környezeti biztonság garantálásához szükséges főbb irányokat is:

- A potenciálisan veszélyes tevékenységek, illetve rendkívüli helyzetek során való biztonság szavatolása;
- Ökológiai prioritások az egészségügyben;
- A rendkívüli helyzetek előfordulásának minimalizálása, környezetvédelmi következményeik csökkentése;
- Az idegen fajok és GMO-k felhasználásának és elterjedésének felügyelete;
- A környezetet veszélyeztető terrorizmus megelőzése.

Az környezetvédelmi politika megvalósításának módjai és főbb eszközei:

- Környezetügyi és természetgazdálkodási állami igazgatás fejlesztése;
- Normatív jogi háttér, a jogalkalmazás biztosítása;
- Gazdasági, pénzügyi mechanizmusok;
- Regionális környezetvédelmi politika;
- Nemzetközi együttműködés.

Kétoldalú környezetvédelmi együttműködés aktualitásai

Kétoldalú környezetvédelmi kapcsolatainkban kiemelendő, hogy a két szaktárca közötti együttműködés legfontosabb platformjaként az idei év folyamán sor kerülhet a Környezetvédelmi Együttműködési Bizottság budapesti ülésére. Még 2014 év végén kezdődtek el az ez irányú szakmai előkészületi munkálatok. A Bizottság várhatóan 2016 októberében ülésezik majd. Jelenleg a felek között operatív úton folynak az ülés előkészítésével kapcsolatos egyeztetések.

6. A beszámolási időszakban megvalósult kétoldalú mezőgazdasági vonatkozású tárgyalások és eredményei:

➤ Szalkai Gábor, a Földművelésügyi Minisztérium Élelmiszerlánc-felügyeletért felelős Főosztályának főosztályvezető helyettesének szakértői konzultációja

2015 augusztusában került sor Szalkai Gábor Földművelésügyi Minisztérium Élelmiszerlánc-felügyeletért felelős Főosztály főosztályvezető helyettesének Irina Andrejevskaja OF Állat- és Növény-egészségügyi Felügyelet Szövetségi Szolgálat Növény-egészségügyi Felügyeletért felelős Igazgatóság vezetőjével való találkozására. A szakértői konzultáció fő célja a holland származású vágott virágok növény-egészségügyi tanúsítványozása kapcsán felmerülő kérdések megvitatása volt.

➤ Harcz Zoltán, a Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács ügyvezető igazgatójának részvétele a Moszkva megye által rendezett II. Nemzetközi Agráripari Tej Fórumon

2015 novemberében Harcz Zoltán, a Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács ügyvezető igazgatója részt vett a Moszkva megye által rendezett II. Nemzetközi Agráripari Tej Fórumon. A részvétel fő célja az orosz tejágazat jelenlegi helyzetének a megismerése, a kétoldalú ágazaton belüli regionális együttműködés lehetőségeinek a feltérképezése volt.

➤ Horváth István kiemelt programokért felelős miniszteri biztos részvétele a "Sertéstenyésztés - 2015" VII. tudományos-gyakorlati nemzetközi konferencián.

Horváth István kiemelt programokért felelős miniszteri biztos 2015. novemberében vett részt az orosz mezőgazdasági tárca, az orosz Nemzeti Sertéstenyésztők Szövetsége, illetve a Nemzetközi Agráripari Akadémia által rendezett "Sertéstenyésztés - 2015" VII. tudományos-gyakorlati nemzetközi konferencián.

➤ Dr. Nagy István földművelésügyi miniszterhelyettes kétoldalú találkozója Jevgenyij Gromiko OF mezőgazdasági miniszter helyettesével

Dr. Nagy István földművelésügyi miniszterhelyettes 2016. február 7-9. között hivatalos látogatást tett Moszkvában, amelynek során részt vett a PRODEXPO Nemzetközi Élelmiszeripari, Ital és Alapanyag Szakkiállításon, kétoldalú megbeszéléseket folytatott Jevgenyij Gromiko OF mezőgazdasági miniszterhelyettesével.

➤ Jevgenyij Gromiko orosz mezőgazdasági miniszter helyettes részvétele a Magyar-Orosz Mezőgazdasági Munkacsoport kilencedik budapesti ülésének munkájában

A Mezőgazdasági Munkacsoport a mezőgazdaság és élelmiszeripar szakirányú együttműködés jelentősebb platformjai között szerepel, témái évről évre dinamikus

változnak az aktuálpolitikai események fényében. Kiemelt szerepet tölt be az együttműködés irányvonalainak, területeinek lefektetésében, előkészítő funkcióval bír a későbbi kétoldalú együttműködések kiépítéséhez kutatóintézetekkel, szakmai szervezetekkel, vállalatokkal. Szakmai szempontból kiemelten fontos, hogy 2016. június 20-án Budapesten sor került a Magyar–Orosz Mezőgazdasági Munkacsoport soron következő ülésére, amelyet magyar részről dr. Nagy István földművelésügyi miniszter helyettes elnökölt, orosz részről pedig Jevgenyij Gromiko orosz mezőgazdasági miniszter helyettes. Rendhagyó módon idén második alkalommal az együttműködési intenzitás növelése céljából a munkacsoport formátumát kiszélesítve, a magyar tárca a releváns magyarországi szereplőket is bevonta a munkacsoport munkájába. Az aktuálpolitikai események tükrében az idei ülésen az embargón kívül eső területeken folytatandó együttműködés került előtérbe. Az ülés keretei között a mezőgazdasági együttműködés aktualitásai, perspektívái és főbb irányai, az állategészségügyi és növény-egészségügyi felügyeletek közötti együttműködés, illetve a kétoldalú szakirányú tudományos együttműködés kerültek megvitatásra.

7. Jelentősebb mezőgazdasági vásárokon, kiállításokon való részvétel

➤ „World Food Moscow” 24. Nemzetközi Élelmiszeripari kiállítás:

2015. szeptember 14-17. között Moszkvában kerül megrendezésre a World Food Moscow 24. Nemzetközi Élelmiszeripari kiállítás, amely az élelmiszerágazat egyik legjelentősebb oroszországi találkozóhelyének számít. A kiállításra 70 országból több mint 1500 kiállító érkezett; 37 ország nemzeti standdal jelent meg a rendezvényen.

➤ „Arany Ősz” 17. oroszországi agráripari szakkiállítás:

2015. október 8-11. között került megrendezésre az „Arany Ősz” 17. oroszországi agráripari kiállítás, melyet a mezőgazdaságban és feldolgozóiparban dolgozók napjához igazítják évről évre. A kiállítás margóján hagyományosan az agrárszektor perspektíváinak megvitatása mellett kísérőeseményeként sor kerül konferenciákra, termékversenyekre, bemutatókra. 2015-ben 23 országból több mint 2500 kiállító képviseltette magát. Az orosz embargós intézkedések nem kedveztek az üzleti tevékenységnek, így a tavalyi év folyamán az előző évek gyakorlatától eltérve nem volt nemzeti megjelenés. Mindazonáltal a kiállításról történő önkéntes távollét még inkább ronthatja a magyar cégek oroszországi kilátásait.

➤ „AgroFarm” állattenyésztési szakkiállítás:

2016. január 19-21. között magyar cégek egyéni részvétele mellett került megrendezésre az „AgroFarm” állattenyésztési szakkiállítás. Az Európai Unióval szemben jelenleg is érvényben levő sertés behozatali korlátozások ugyan némileg szűkítik a szektor egyes szegmenseiben a mozgásteret, azonban az üzleti szereplők egymással való megismertetéséhez, a rendszeres párbeszéd kialakításához remek alkalmat biztosíthat az évente megrendezendő állattenyésztési szakkiállításon való magyar megjelenés.

➤ PRODEXPO Nemzetközi Élelmiszeripari, Ital és Nyersanyag Kiállítás:

2016. február 8-12. között került megrendezésre a PRODEXPO Nemzetközi Élelmiszeripari és Ital Szakkiállítás, Oroszország legjelentősebb élelmiszeripari, ital és alapanyag szakvására. Az idei rendezvényt ünnepélyes keretek között Jevgenyij Gromiko OF mezőgazdasági miniszterhelyettes nyitotta meg. A kiállítás hivatalos bejárása során az orosz vezetés ellátogatott a magyar nemzeti standhoz is.

A Magyar Turizmus Zrt. Agrármarketing Vezérigazgatóságának közreműködésével Magyarország 2016-ban ismételten képviseltette magát a Prodexpo szakkiállításon. A magyar nemzeti megjelenés az előző évek gyakorlatától eltérően egy új, egységes arculati elemekkel felépített nemzeti stand keretei között történt. A 170 m²-es nemzeti standon 13 magyar kiállító mutathatta be kiváló minőségű termékeit, illetve folytathatott üzleti megbeszéléseket.

A beszámolási időszakban az embargós intézkedések folytán némileg csökkent az orosz agráripari szakkiállítások iránti érdeklődés. Mindazonáltal az oroszországi piacon továbbra is vannak kiaknázatlan lehetőségek az elrendelt behozatali tilalmon kívül eső termékek vonalán. Ehhez azonban az EU-s országok gyakorlata mentén nélkülözhetetlen a legjelentősebb orosz ágazati kiállításon és vásárokon való rendszeres érdemi és szervezett magyar jelenlét, amely egyrészt erősíti az orosz piacon jelen levő szereplők pozícióit, másrészt jelentősen elősegítheti az agrárkereskedelem bővülését.

8. Jelentősebb ágazati fórumokon, konferenciákon való részvétel

- „Globális klímakihívás: párbeszéd az állam, a társadalom és az üzleti élet között” nemzetközi konferencia (Moszkva, 2015. november 17.)
- II. Nemzetközi Agráripari Tej Fórum (Moszkva megye, 2015. november 18-19.)
- "Sertésenyésztés - 2015" VII. tudományos-gyakorlati nemzetközi konferencia (Moszkva, 2015. november 24-26.)
- „A mezőgazdaság jövője: globális kihívások, tudományos és technológiai fejlődések” nemzetközi szeminárium (Moszkva, 2016. március 3.)
- II. Nemzetközi Zöldségtermesztési Agrárgazdasági Fórum (Moszkva megye, 2016. április 13-14.)

9. A jelentési időszak agrárvonatkozású rendezvényei

- *Nagykövetségünk a PRODEXPO-2016 nemzetközi élelmiszeripari kiállítás idejéhez időzítve, 2016. február 9-én a Moszkvai Magyar Kulturális Intézetben borbemutatót szervezett.*

Az 50 fős állófogadás keretei között 6 magyar borászat (Tokaj Kereskedőház, Bock, Ostoros, Garamvári, Törley és Csányi Pincészet) borai kerültek bemutatására. A rendezvény fő célja azon magyar borászok orosz piacra jutási törekvéseinek a támogatása volt, amelyek érdekeltek az orosz piacon való jelenlétben és a boraik exportját illetően rendelkeznek konkrét elképzelésekkel.

- *2016. június 20-22. között a Magyar-Orosz mezőgazdasági Munkacsoport margóján kiutazó orosz delegáció részére lehetőséget biztosítottunk a kétoldalú kooperációban érdekelt vállalatok megtekintésére.*

A program során a meglátogatott vállalatok képviselői részére lehetőség nyílt a tevékenységük részletes bemutatására, illetve a kialakítandó együttműködési elképzeléseik bemutatására.

Készítette: Nabilek-Kanavál Viktória mezőgazdasági és környezetügyi szakdiplomata